

กฎหมายอาญา ม.๕๕ - ม.๑๐๖

อ.ประธาน จุฬารัตน์มนตรี

โครงสร้างความรับผิดทางอาญา

๑. การกระทำครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติ

๑.๑ การกระทำ

๑.๒ ครอบงำองค์ประกอบภายนอก (ผู้กระทำ การกระทำ วัตถุประสงค์แห่งการกระทำ)

๑.๓ ครอบงำองค์ประกอบภายใน

๑.๔ ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล

๒. ไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด (เช่น **Justification** (เหตุเหมาะสมที่สุด))

๓. ไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ (เช่น **Excuse** (เหตุไม่มีความผิดเพียงพอ))

(+ บันดาลโทษ, พยายาม, ชั่วช้า-กลับใจ, ตัวการ-ผู้ใช้-ผู้สนับสนุน)

ตัวอย่างกรณี ตัวการ ผู้ใช้ ผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม

๑. แดงต้องการขโมยปากกาของดำ จึงจ้างเด็กชายขาวอายุ ๑๑ ปี ให้หยิบปากกาของดำส่งให้แดง โดยขาวรู้ดีอยู่แล้วว่าปากกานั้นเป็นของดำ แต่ขาวอยากได้เงินค่าจ้างจึงหยิบปากกาของดำส่งให้แดง (ม. ๘๔ วรรคสาม ผู้ใช้ เพิ่มโทษกึ่งหนึ่ง ไม่เกิน ๑๘ ปี) เด็กมียกเว้นโทษ ม.๗๓ เหตุเฉพาะตัว
๒. แดงใช้ขาวอายุ ๑๑ ปี ให้ลักทรัพย์ของดำ แต่แดงบอกขาวว่า แดงจะมาช่วยดูต้นทางให้ ขณะที่ขาวไปลักทรัพย์ของดำ ขาวตอบตกลง กรณีอย่างนี้แดงที่เดิมเป็นผู้ใช้ ไปบอกขาวว่าจะมาดูต้นทางให้ ขาวตกลง (ตัวการ) (ไม่ต้องเพิ่มโทษ)
๓. แดงหลอกขาวเด็กอายุ ๑๑ ปี ให้ไปหยิบทรัพย์ของดำ โดยบอกวาทรัพย์ของดำนั้นเป็นทรัพย์ของแดงเอง แดงเป็นผู้กระทำความผิดเองโดยอ้อม (ไม่ต้องเพิ่มโทษ)

๒.การกระทำ ต้องถึงขั้นลงมือ เว้นแต่การเตรียมเป็นความผิด

๓.วัตถุแห่งการกระทำ ต้องระวังความแตกต่างของบทบัญญัติ ตัวอย่าง

- ม.๒๑๗ หรือ ๒๑๘ วางเพลิงเผาทรัพย์ผู้อื่น VS ม.๓๕๘ ทำให้เสียหาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๖๔๓/๒๕๒๖
- ม.๑๘๘ ทำให้เสียหายเอาไปซึ่งเอกสารของผู้อื่น VS ม.๓๓๔ ลักทรัพย์ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๔๖๐/๒๕๕๖

กรณีไม่มีวัตถุแห่งการกระทำ (ขาดองค์ประกอบคือขาดวัตถุแห่งการกระทำ) ไม่เป็นความผิดเช่น

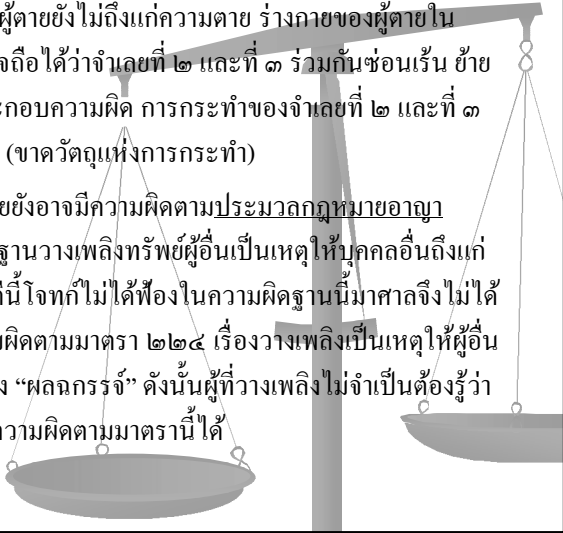
๑. ยังสพคิดว่าเป็นคน (ไม่มีผู้อื่น)
๒. ลักทรัพย์ของตนเองคิดว่าเป็นทรัพย์ของผู้อื่น (ไม่มีทรัพย์นั้น)
๓. ทำแท้งตัวเองโดยคิดว่าตัวเองตั้งครรภ์ (ไม่ได้ตั้งครรภ์)
๔. ข่มขืนสพคิดว่าหญิงสกล (ฎ.๓๑๔๕/๒๕๔๕ ไม่ผิด ๘๑ ค่าย) (ไม่มีผู้อื่น)

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๖๔๓/๒๕๒๖ บทบัญญัติประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๑๘ เป็นเหตุกรรจ์ของมาตรา ๒๑๗ โดยให้ผู้กระทำความผิดต่อทรัพย์ที่ระบุไว้ใน มาตรา ๒๑๘ (๑) ถึง (๖) ต้องได้รับโทษหนักขึ้น แต่การกระทำที่จะเป็นความผิดตามมาตรา ๒๑๗ จะต้องเป็นการวางเพลิงเผาทรัพย์ของผู้อื่น เมื่อบ้านที่ถูกเพลิงไหม้เป็นบ้านที่จำเลยเป็นเจ้าของร่วมกับ ร. สามีจำเลยซึ่งมิได้จดทะเบียนสมรสกัน แม้จะฟังว่าจำเลยเป็นผู้วางเพลิง จำเลยก็ไม่มี ความผิดตาม มาตรา ๒๑๘ เพราะเมื่อ มาตรา ๒๑๗ บัญญัติว่าการวางเพลิงเผาทรัพย์ของผู้อื่นเป็นความผิด จะตีความคำว่า “ทรัพย์ของผู้อื่น” ให้รวมถึงทรัพย์ที่ผู้อื่นมีส่วนเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วยหาได้ไม่เป็นการขัดต่อหลักกฎหมายอาญาในมาตรา ๒ (แต่กรณีนี้จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๓๕๘ ในความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์)

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๔๔๖๐/๒๕๕๖ ศาลฎีกาได้วินิจฉัยว่า ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๘๘ ซึ่งบัญญัติว่า “ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ช้อนเร้น เอาไปเสีย หรือทำให้สูญหายหรือ ไร้ประโยชน์ ซึ่งพินัยกรรม หรือเอกสารใดของผู้อื่นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ต้องระวางโทษ...” การที่จะเป็นความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าวต้องได้ความว่าเป็นการเอาไปซึ่งเอกสารของผู้อื่น แต่เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยมีส่วนเป็นเจ้าของเอกสารดังกล่าวด้วยการที่จำเลยเอาเอกสารไปจึงไม่ เป็นความผิดตามมาตราดังกล่าว

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๑๔๔/๒๕๔๕ กรณีชายข่มขืนหญิงที่เสียชีวิตไปแล้ว โดยคิดว่าหญิงนั้นสลบ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ชายไม่มีความผิดตามมาตรา ๒๗๗ เนื่องจากหญิงได้เสียชีวิตไปแล้ว จึงไม่มีสภาพบุคคลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕ ศาลจึงไม่อาจลงโทษชายในความผิดตามมาตรา ๒๗๗ (ศาลไม่ลงโทษตามมาตรา ๒๗๗ ประกอบมาตรา ๘๑ ด้วย เนื่องจากขาดวัตถุแห่งการกระทำ)
- ไม่ผิดมาตรา ๓๖๖/๑ ข่มขืนศพ เพราะไม่รู้ว่า เป็นศพ (ขาดเจตนา) เมื่อขาดเจตนา ก็ไม่มีกรณีมาตรา ๘๑ ด้วย

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๓๒๖๒/๒๕๕๘ เมื่อจำเลยที่ ๑ (ไม่ได้อุทธรณ์) ใช้อาวุธปืนยิงผู้ตายแล้ว จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ไปส่ง บ. ที่บ้านแล้วย้อนกลับไปยังกระท่อมที่เกิดเหตุอีกครั้งหนึ่ง และร่วมกับจำเลยที่ ๑ ขกร่างของผู้ตายขึ้นรถกระบะคันเกิดเหตุ ทั้งขณะที่จำเลยที่ ๑ นำฟางมากลุมร่างของผู้ตาย และนำยางในรถยนต์มาวางทับ แล้วเตรียมน้ำมันเชื้อเพลิงขึ้นรถกระบะนั้น จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ก็อยู่ในเหตุการณ์ด้วย จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ย่อมคาดหมายได้ว่าจำเลยที่ ๑ จะต้องจุดไฟเผา รถกระบะคันเกิดเหตุและร่างของผู้ตายเพื่ออำพรางคดี จากนั้นจำเลยที่ ๓ ก็นั่งไปด้วยในรถกระบะที่จำเลยที่ ๑ ขับ โดยมีจำเลยที่ ๒ ขับรถอีกคันหนึ่งแล่นติดตามไป แล้วจำเลยทั้งสามร่วมกันจุดไฟเผา รถกระบะคันเกิดเหตุพร้อมร่างของผู้ตายซึ่งอยู่ในรถดังกล่าว การที่จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ร่วมกันจุดไฟเผา รถกระบะคันเกิดเหตุโดยเข้าใจว่าผู้ตายถึงแก่ความตายแล้ว เป็นการกระทำโดยมิได้รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิด จึงไม่มีเจตนาฆ่าผู้ตาย แต่การกระทำของจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ หาได้ใช้ความระมัดระวังตรวจสอบให้ดีกว่าผู้ตายถึงแก่ความตายแล้วหรือไม่ จำเลยที่ ๒ และที่ ๓ จึงมีความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย และฐานร่วมกันวางเพลิงเผาทรัพย์ของผู้อื่น

-
- ความผิดฐานร่วมกันซ่อนเร้น ย้าย หรือทำลายศพเพื่อปิดบังเหตุแห่งการตาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๕ นั้น การกระทำที่จะเป็นความผิดฐานนี้ ผู้กระทำได้ต้องซ่อนเร้น ย้าย หรือทำลายศพซึ่งหมายความว่าถึงร่างกายของคนตายแล้ว แต่เมื่อขณะที่ผู้ตายถูกเผา ผู้ตายยังไม่ถึงแก่ความตาย ร่างกายของผู้ตายในขณะนั้นจึงไม่ใช่ศพ ย่อมไม่อาจถือได้ว่าจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ ร่วมกันซ่อนเร้น ย้าย หรือทำลายศพ อันเป็นองค์ประกอบความผิด การกระทำของจำเลยที่ ๒ และที่ ๓ จึงไม่เป็นความผิดฐานดังกล่าว (ขาดวัตถุแห่งการกระทำ)
 - นอกจากนี้ ตามข้อเท็จจริงจำเลยยังอาจมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๒๔ ซึ่งเป็นความผิดฐานวางเพลิงทรัพย์ผู้อื่นเป็นเหตุให้บุคคลอื่นถึงแก่ความตายได้ด้วย แต่เพื่อยุติข้อนี้ โจทก์ไม่ได้ฟ้องในความผิดฐานนี้มาศาลจึงไม่ได้วินิจฉัยในความผิดฐานนี้ ความผิดตามมาตรา ๒๒๔ เรื่องวางเพลิงเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายนั้นเป็นเรื่องของ “ผลจกรรจ์” ดังนั้นผู้วางเพลิงไม่จำเป็นต้องรู้ว่าผู้อื่นนั้นเป็นคนที่สามารถเป็นความผิดตามมาตรานี้ได้

๑.๓ ครอบงำประกอบภายใน (เจตนา+ประมาท)

เจตนา

๑. เจตนาตามความเป็นจริง (ต้องรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอก ม. ๕๕ วรรคสาม) (ฎ. ๕๖๒๕/๒๕๕๖)

๑.๑ เจตนาประสงค์ต่อผล (อัตรวิสัย) ม. ๕๕

๑.๒ เจตนาเล็งเห็นผล (ภาววิสัย) ม. ๕๕ (ฎ. ๓๒๐/๒๕๖๒ ฎ. ๕๖๕/๒๕๖๓)

๑.๓ เจตนาพิเศษ (มูลเหตุจงใจ ไม่มีเล็งเห็นผล อัตรวิสัย)

๒. เจตนาโดยผลของกฎหมาย (การกระทำโดยพลาด) ม. ๖๐

ประมาท ม. ๕๕ (ภาววิสัย)

-การกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์

หลักเรื่องเจตนาที่ได้จาก ม.๕๕ วรรคสาม และม.๖๒วรรคท้าย

๑.ไม่รู้ไม่มีเจตนา (ม.๕๕ วรรคสาม) เช่น ยิงคนคิดว่าเป็นหมาป่า ไม่มีเจตนาฆ่าคน

๒.รู้เท่าใดมีเจตนาเท่านั้น (ม.๕๕ วรรคสาม+ม.๖๒ วรรคท้าย) เช่น ยิงบิดา คิดว่าเป็นเพื่อน ไม่มีเจตนาฆ่าบุพการี (เหตุฉกรรจ์) ผิดเพียง ม.๒๘๘ ไม่ผิด. ม. ๒๘๙ (๑)

๓.รู้เท่าใดมีเจตนาเท่านั้น แต่ต้องไม่เกินความจริง เช่น ยิงเพื่อน คิดว่าเป็นบิดา ผิดเพียง ม.๒๘๘ ไม่ผิด.ม. ๒๘๙ (๑) แม้มีเจตนาร้ายจะฆ่าบิดา กฎหมายก็ไม่ลงโทษเพิ่ม

+ มาตรา ๖๒ วรรคสอง ถ้าความไม่รู้ข้อเท็จจริงตาม ม.๕๕ วรรคสาม เกิดขึ้นด้วยความประมาทให้ผู้กระทำความผิดฐานกระทำโดยประมาท (ม.๕๕ วรรคสี่) ระวางต้องอ้าง มาตรา ๕๕ วรรคสี่ เป็นหลัก

เปรียบเทียบคำพิพากษาศาลฎีกา ไม่รู้ไม่มีเจตนา

ฎ. ๕๓๒๔/๒๕๕๖ (แนวฎีกาช่วงหลังๆ) ทำร้ายหญิงจนหมดสติ เข้าใจว่าตายแล้ว จึงเอาไปถ่วงน้ำเพื่ออำพรางคดี หญิงตายเพราะถ่วงน้ำ (ไม่ดูให้คิด) ตัดสินว่าไม่ผิด ม. ๒๘๘ แต่ผิด ม. ๒๘๑ (ประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย / โทษไม่เกิน ๑๐ปี) ม.๕๕วรรคสี่+ ม.๖๒วรรคสอง

ฎ. ๑๓๕๕/๒๕๑๘ จำเลยตีผู้ตายสลบ เข้าใจว่าตายแล้ว จึงเอาผ้าขาวม้าผูกคอผู้ตายกับต้นไม้เพื่ออำพรางคดี ผู้ตายถึงแก่ความตายเพราะถูกแขวนคอ ตัดสินว่า ไม่ผิด ม. ๒๘๘ แต่ผิด ม. ๒๘๐ (ฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา / โทษ ๓ ปีถึง ๑๕ปี) เพราะมีเหตุแทรกแซงที่คาดหมายได้คือการอำพรางคดี
ข้อสังเกต ความเห็นท่านอาจารย์เกียรติฯ

- กรณีรูดน้ำมัน 2 เรื่องคล้ายกันแต่ผลต่างกัน คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๑๒๖/๒๕๖๔ จำเลยมิได้ตัดสินใจเด็ดขาดที่จะจุดไฟเผาผู้เสียหายมาก่อน หากแต่เมื่อผู้เสียหายให้หยุดรถเพื่อพูดจากันแล้วจึงเกิดการทะเลาะโต้เถียงทำทาทายกัน จำเลยจึงเดินกลับไปเอาน้ำมันมาราดใส่ผู้เสียหายซึ่งก็ยังไม่ได้จุดไฟในทันที เมื่อผู้เสียหายพูดทาทายอีก จำเลยจึงจุดไฟ ทั้งนี้ ปริมาณของน้ำมันที่ใช้มีเพียงครึ่งของขวดน้ำขนาดเล็กเป็นจำนวนที่ไม่มากนัก และเทราดเพียงที่เสื้อบริเวณหน้าอก เมื่อไฟติดแล้วจำเลยก็ช่วยถอดเสื้อของผู้เสียหายออกในทันทีเพื่อไม่ให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายจากการกระทำของจำเลย ทั้งบาดแผลไฟไหม้ของผู้เสียหายมีเพียง ๑๑ เปอร์เซ็นต์ของร่างกายไม่ทำให้ถึงแก่ความตาย พฤติการณ์แห่งคดีแสดงว่าจำเลยตัดสินใจลงมือทำร้ายผู้เสียหายหลังจากเกิดการทะเลาะกันจนจำเลยเกิดโทสะจริตตัดสินใจกลับไปเอาน้ำมันที่รถกระบะมาเทราดใส่ผู้เสียหาย จึงเป็นความผิดฐานทำร้ายผู้อื่นเป็นเหตุให้ได้รับอันตรายสาหัสโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้าย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๙๘ ประกอบมาตรา ๒๙๘ (๕) หาได้เป็นความผิดฐานพยายามฆ่าโดยทรมานหรือโดยกระทำทารุณโหดร้ายไม่

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๐๘/๒๕๖๕ จำเลยใช้น้ำมันเบนซินที่บรรจุในขวดน้ำดื่มขนาดบรรจุประมาณ ๖๐๐ มิลลิลิตรเต็มขวด สาดใส่ผู้เสียหายที่ ๒ จนเหลือน้ำมันเบนซินในขวดประมาณ ๑ ใน ๓ หรือประมาณ ๒๐๐ มิลลิลิตร น้ำมันเบนซินที่จำเลยสาดใส่ผู้เสียหายมีจำนวนมิใช่น้อย แม้น้ำมันเบนซินบางส่วนจะตกลงที่พื้น จึงถูกผู้เสียหายบริเวณเสื้อด้านหน้าและเป้ากางเกง แล้วจำเลยพยายามจุดไฟแช็ก จำเลยย่อมเล็งเห็นผลได้ว่า หากน้ำมันเบนซินซึ่งเป็นวัตถุไวไฟถูกจุดไฟด้วยไฟแช็ก ไฟอาจไหม้เสื้อด้านหน้าและเป้ากางเกงของผู้เสียหายรวมทั้งพื้นบ้านเกิดเหตุ แล้วลุกลามเผาตัวผู้เสียหาย จนเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ เมื่อจำเลยพยายามจุดไฟแช็กแต่ไม่ติด ผู้เสียหายก็เข้าถึงตัวจำเลย พร้อมพวกช่วยกันควบคุมตัวจำเลยไว้ได้ ถือว่าจำเลยได้ลงมือกระทำความผิดไปตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผล โดยผู้เสียหายไม่ถึงแก่ความตายสมดังเจตนาของจำเลย จำเลยจึงมีความผิดฐานพยายามฆ่าเจ้าพนักงานซึ่งกระทำการตามหน้าที่

คำพิพากษาศาลฎีกาเล็งเห็นผล

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๕/๒๕๐๒ ข้อเท็จจริงโดยย่อ ข. เชื่อในเครื่องรางว่าเมื่อตัวเองสวมใส่เครื่องรางดังกล่าวแล้วจะทำให้หนังเหนียวยังไม่เข้า ข. ไปทำจำเลยให้ยิงตัวเองขณะที่ตัวเองสวมใส่เครื่องรางดังกล่าว จำเลยก็มีความเชื่อในเครื่องรางดังกล่าวเช่นกัน และคิดว่าถ้าไม่ใช่เรื่องจริง ข. คงไม่กล้าทำให้ยิง จำเลยเชื่อว่าเมื่อยิง ข. แล้ว เครื่องรางจะป้องกันไม่ให้ ข. ได้รับอันตราย จำเลยยิง ข. ข. ถึงแก่ความตาย ปัญหาว่า จำเลยประสงค์ต่อผลหรือเล็งเห็นผลหรือไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า ความเชื่อของจำเลยในเรื่องอยู่ยงคงกระพันนั้นปราศจากเหตุผล เป็นเป็นอาวูรร้ายแรง การที่จำเลยเอาปืนจ่อยิงผู้ตายที่สะบักอันเป็นที่สำคัญ ย่อมเล็งเห็นผลแห่งการกระทำนั้นว่า ถ้าปืนลั่นออกไป ผู้ตายก็ต้องตาย ซึ่งจำเลยก็รู้สำนึกในการกระทำนั้น จำเลยมีความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา (เล็งเห็นผล)

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๒๐/๒๕๖๒ การกระทำโดยเล็งเห็นผล หมายความว่า ผลนั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอนเท่าที่บุคคลในภาวะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้ มิใช่เพียงเล็งเห็นว่าผลนั้นอาจเกิดขึ้นได้ การที่จำเลยทั้งสองร่วมกันกระชากกระเป๋าสะพายของผู้เสียหายอย่างแรง เป็นเพียงวิธีการเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปเท่านั้น รถจักรยานอาจจะล้มหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น แม้รถจักรยานของผู้เสียหายจะล้มลง ก็เป็นผลมาจากแรงกระชากกระเป๋าของจำเลยที่ ๒ หาใช่จำเลยทั้งสองกระทำโดยมีเจตนาเล็งเห็นผลที่จะใช้กำลังประทุษร้ายแก่ผู้เสียหายแต่อย่างใด ทั้งผู้เสียหายก็ไม่มีความเสียหายจากการล้มลงปรากฏให้เห็น ประกอบกับโจทก์บรรยายฟ้องว่าแรงกายภาพที่จำเลยทั้งสองร่วมกันกระทำนั้น ไม่ถึงกับเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กายหรือจิตใจของผู้เสียหาย สภาพเช่นนี้จึงยังไม่พอให้ถือว่าเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายตามความหมายของ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑ (๖) การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นความผิดฐานร่วมกันลักทรัพย์ในเวลากลางคืน โดยใช้ยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำผิดตามมาตรา ๓๓๕ (๑) (๓) วรรคสอง ประกอบมาตรา ๓๓๖ ทวิ ไม่เป็นความผิดฐานร่วมกันชิงทรัพย์

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๘๐๕/๒๕๕๔ การกระทำโดยเล็งเห็นผลนั้นหมายความว่า ผลนั้นจะเกิดขึ้นได้อย่างแน่นอนเท่าที่บุคคลในภาวะเช่นนั้นจะเล็งเห็นได้ มิใช่เพียงเล็งเห็นว่าผลนั้นอาจเกิดขึ้นได้ ได้รับความว่าจำเลยที่ ๒ ขับรถจักรยานยนต์โดยมีจำเลยที่ ๑ นั่งซ้อนท้าย ขณะที่รถจักรยานยนต์ของจำเลยทั้งสองประกบรถจักรยานยนต์ของผู้เสียหาย จำเลยที่ ๑ กระชากกระเป๋าสะพายของผู้เสียหายที่แขวนอยู่ที่กระจกรถจักรยานยนต์อย่างแรง ทำให้รถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายล้มลงและผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่กาย จำเลยทั้งสองไม่อาจเล็งเห็นผลได้แน่นอนว่าการกระชากกระเป๋าสะพายของจำเลยที่ ๑ จะทำให้รถจักรยานยนต์ที่ผู้เสียหายขับล้มลงเพราะรถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายอาจจะล้มหรือไม่ล้มก็ได้ การกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นเพียงวิธีการเอาทรัพย์สินของผู้เสียหายไปเท่านั้น แม้รถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายจะล้มลงเป็นเหตุให้ผู้เสียหายได้รับอันตรายแก่กายอันเป็นผลมาจากแรงกระชากกระเป๋าสะพายของจำเลยที่ ๑ ก็หาใช่จำเลยทั้งสองกระทำโดยมีเจตนาเล็งเห็นผลอันถือเป็นการใช้กำลังประทุษร้ายตามความหมายของกฎหมายแต่ประการใดไม่ จำเลยทั้งสองจึงไม่มีความผิดฐานร่วมกันชิงทรัพย์ตามฟ้อง คงมีความผิดฐานร่วมกันลักทรัพย์โดยใช้ยานพาหนะเพื่อสะดวกแก่การกระทำความผิด

ยิงปืนเข้าไปในบ้าน

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๕๖๕/๒๕๖๓ จำเลยใช้อาวุธปืนลูกซองซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงโดยสภาพและกระสุนปืนจะกระจายออกเป็นวง ยิงเข้าไปในบ้านที่เกิดเหตุในยามวิกาลโดยจำเลยทราบอยู่แล้วว่าผู้เสียหายและบุคคลในครอบครัวของผู้เสียหายพักอาศัยอยู่ จำเลยย่อมเล็งเห็นผลได้ว่ากระสุนปืนอาจถูกผู้เสียหายหรือบุคคลอื่นภายในบ้านที่เกิดเหตุถึงแก่ความตายได้ การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยมีเจตนาฆ่า (เล็งเห็นผล) เมื่อจำเลยลงมือกระทำความผิดไปโดยตลอดแล้วแต่การกระทำนั้นไม่บรรลุผลเนื่องจากผู้เสียหายไม่ถึงแก่ความตาย จำเลยจึงมีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่นและฐานยิงปืนซึ่งใช้ดินระเบิดโดยใช้เหตุในเมืองหมู่บ้านหรือที่ชุมชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘ ประกอบมาตรา ๘๐ และมาตรา ๓๓๖

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๐๕๒/๒๕๖๖ จำเลยใช้อาวุธปืนซึ่งมีอำนาจร้ายแรงยิงเข้าไปในห้องโถงของบ้านที่เกิดเหตุซึ่งมีความกว้างเพียง ๓.๕ เมตร ขณะที่ผู้เสียหายทั้งเจ็ดอยู่รวมกันภายในห้องโถงและยังติดต่อกันถึง ๓ นาที ในลักษณะขนานกับพื้นในระดับหน้าอกของบุคคลทั่วไป แม้จำเลยมิได้ใช้อาวุธปืนจ้องเล็งและยิงไปที่ผู้เสียหายทั้งเจ็ดก็ตาม จำเลยย่อมเล็งเห็นผลได้ว่ากระสุนปืนอาจถูกผู้เสียหายทั้งเจ็ดถึงแก่ความตายได้ การกระทำของจำเลยเป็นการกระทำโดยมีเจตนาฆ่าผู้เสียหายทั้งเจ็ดโดยเล็งเห็นผลเมื่อกระสุนปืนไม่ถูกผู้เสียหายทั้งเจ็ด เนื่องจากผู้เสียหายทั้งเจ็ดหลบหนีได้ทัน จึงเป็นความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่น

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๗/๒๕๑๕ จำเลยยิงปืนเข้าไปในบ้านผู้เสียหายโดยจำเลยทราบว่ามีคนอยู่ในบ้านนั้น กระสุนปืนอาจจะถูกผู้เสียหายและพวกซึ่งอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้นได้ และกระสุนปืนที่จำเลยใช้ยิงได้ทะลุบ้านผู้เสียหายไปถูกผู้ที่อาศัยอยู่ในบ้านอีกหลังหนึ่งได้รับบาดเจ็บ เช่นนี้ จำเลยมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๘๘, ๘๐ (เจตนาเล็งเห็นผล)

การใช้ปืนยิง หรือยิงขู่

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๗๖๖๕/๒๕๔๕ การที่จำเลยซึ่งเป็นเจ้าพนักงานตำรวจทราบคืออยู่แล้วว่า อาวุธปืนเป็นอาวุธที่ร้ายแรง สามารถทำอันตรายแก่ชีวิตได้โดยง่าย แต่ยังไม่นำอาวุธปืนดังกล่าวออกมาข่มขู่ผู้ตายโดยจ่อไปทางศีรษะของผู้ตาย จำเลยย่อมเล็งเห็นผลได้ว่าอาวุธปืนอาจลั่นถูกผู้ตายถึงแก่ชีวิตได้ แต่จำเลยยังคงกระทำดังกล่าว ผู้ตายจึงได้ปิดป้องให้พ้นตัว แต่ปืนลั่นเสียก่อนจึงถูกผู้ตายถึงแก่ความตาย เป็นการกระทำโดยมีเจตนาฆ่าประเภtle็งเห็นผล

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๓๔/๒๕๒๕ จำเลยใช้ปืนยิงไปที่พื้นดินหนึ่งนัด (ยิงขู่) ในขณะที่ผู้เสียหายกำลังเดินไปหาจำเลยและอยู่ห่างจำเลยประมาณสองวา จำเลยย่อมเล็งเห็นผลแห่งการกระทำได้ว่ากระสุนปืนอาจถูกผู้เสียหายได้ เมื่อกระสุนปืนถูกจากผู้เสียหายบาดเจ็บต้องถือว่าจำเลยมีเจตนาทำร้ายผู้เสียหายหาใช่เป็นการยิงขู่ไม่ การกระทำของจำเลยดังกล่าวไม่เป็นการป้องกันโดยชอบเพราะขณะนั้นผู้เสียหายยังไม่สามารถจะทำร้ายจำเลยได้ จำเลยมีความผิดตามมาตรา ๒๕๕ โดยมีเจตนาทำร้ายประเภtle็งเห็นผล

ยิงปืนเข้าไปในรถยนต์ ยิงยางรถ

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๑๘๒๒/๒๕๕๖ แม้จะฟังว่าจำเลยทั้งสองมิได้มีเจตนาจะยิงผู้ตายเพียงแต่ยิงไปเพื่อหยุดยั้งมิให้หลบหนีการจับกุม แต่การที่จำเลยที่ ๒ ใช้อาวุธปืนยิงเข้าไปในรถยนต์มองเห็นผลได้ว่ากระสุนปืนอาจถูกผู้ตายได้ เมื่อกระสุนปืนถูกผู้ตายและถึงแก่ความตายในเวลาต่อมา การกระทำของจำเลยที่ ๒ จึงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ส่วนจำเลยที่ ๑ แม้จะยิงไปตามคำสั่งของจำเลยที่ ๒ โดยสั่งให้ยิงล้อรถ แต่เมื่อจำเลยที่ ๑ ยิงล้อรถแล้วผู้ตายยังคงขับรถต่อไปได้ จำเลยที่ ๑ จึงยังไม่ถึงกระจุดด้านผู้ตายเพื่อหยุดยั้งมิให้ผู้ตายหลบหนี เป็นการเล็งเห็นได้ว่ากระสุนปืนอาจถูกผู้ตายได้ แต่จากพฤติการณ์ในการยิงของจำเลยที่ ๑ และที่ ๒ เป็นเรื่องที่ต่างคนต่างยิงโดยมิได้มีเจตนาร่วมกันยิงผู้ตาย เมื่อกระสุนปืนที่จำเลยที่ ๑ ยิงไปถูกกระบอกแต่ไม่ถูกผู้ตาย การกระทำของจำเลยที่ ๑ จึงมีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้อื่น

- เทียบเคียงกับคำพิพากษาศาลฎีกากรณียิงยางรถยนต์
- คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๐๘๖/๒๕๒๑ ยิงยางรถยนต์พลาด กระสุนถูกรถยนต์ทะลุไปถูกคนในรถเป็นอันตรายสาหัสเป็นความผิดฐานทำให้เกิดอันตรายสาหัสโดยประมาณตามมาตรา ๓๐๐ (ไม่เป็นเล็งเห็นผล) แต่ฟ้องฐานพยายามฆ่าคนโดยเจตนาจึงลงโทษไม่ได้
- เทียบเคียงกับกรณียิงยางรถจักรยานยนต์
- คำพิพากษาฎีกาที่ ๒๕๕๑/๒๕๓๖ จำเลยอยู่บนรถกระบะที่กำลังขับไล่ติดตามรถจักรยานยนต์ที่ผู้เสียหายขับไปตามถนนซึ่งเป็นทางลูกรังแฉกและขรุขระใช้อาวุธปืนเล็กกล (เอ็ม.๑๖) ยิงไปที่รถจักรยานยนต์ของผู้เสียหายหลายนัด แม้จำเลยมีเจตนายิงยางรถจักรยานยนต์เพื่อให้รถจักรยานยนต์ล้ม แต่จำเลยมองเห็นผลได้ว่ากระสุนปืนอาจถูกผู้เสียหายได้การที่จำเลยใช้อาวุธปืนดังกล่าวยิงไปในลักษณะเช่นนั้น จำเลยมองเห็นผลได้ว่า กระสุนปืนอาจถูกผู้เสียหายที่บริเวณอวัยวะสำคัญทำให้ผู้เสียหายทั้งสองถึงแก่ความตายได้ จึงเป็นการกระทำโดยเจตนาฆ่า

ยังไปที่ขวดสุราที่ตั้งอยู่บนโต๊ะที่มีคนนั่งอยู่

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๐๖๐/๒๕๔๑ พฤติการณ์ของจำเลยก่อนจะยังไปที่ขวดสุราที่ตั้งอยู่บนโต๊ะที่ผู้เสียหายนั่งจำเลย ได้บอกให้ ค. ออกไปก่อนเพราะ ค. อยู่ใกล้ขวดสุรานั้น แสดงให้เห็นว่าจำเลยเล็งเห็นผลแล้วว่ากระสุนปืนลูกซองของจำเลยยิงจะต้องกระชากออกเป็นรัศมีจากถูก ค. ได้ ดังนั้น การที่ผู้เสียหายนั่งอยู่บนโต๊ะใกล้ ค. และใกล้ขวดสุราเช่นกันจำเลยก็ควรที่จะต้องยอมเล็งเห็นผลว่ากระสุนปืนที่จำเลยยิงย่อมจะต้องถูกผู้เสียหายด้วย และได้ความว่าก่อนเกิดเหตุจำเลยเคยมีสาเหตุโกรธเคืองถึงขั้นชกต่อยกับผู้เสียหายมาก่อน กับเหตุที่เกิดขึ้นครั้งนี้จำเลยก็รับว่าเพราะโกรธผู้เสียหายที่ห้าม ค. ไม่ให้เรียกจำเลยร่วมดื่มสุรากับ ค. นั้น การที่จำเลยใช้อาวุธปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงมีประสิทธิภาพทำลายล้างสูงยิงไปที่ผู้เสียหายนั้น ย่อมสามารถทำอันตรายผู้เสียหายถึงแก่ความตายได้ จึงฟังได้ว่าจำเลยมีเจตนาฆ่าผู้เสียหายโดยปราศจากข้อสงสัย การกระทำของจำเลยจึงมีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้เสียหาย

- ใช้ปืนยิงไปที่มือ ขณะที่มืออยู่บริเวณใบหน้า
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๒๕๒/๒๕๔๒ การที่จำเลยใช้อาวุธปืนยิงไปที่มือผู้ตาย ขณะที่มือผู้ตายอยู่บริเวณใบหน้า และจำเลยรู้ดีว่าปืนของจำเลยเป็นชนิดที่ยิงออกไปแล้วกระสุนกระชากออกหลายเม็ด จำเลยยอมเล็งเห็นผลว่า หากจำเลยยิงไปที่มือกระสุนปืนต้องถูกใบหน้าผู้ตายด้วย ข้ออ้างของจำเลยที่อ้างว่า ต้องการยิงมือของผู้ตายเพื่อให้มีดตกลงจากมือผู้ตายฟังไม่ขึ้น เป็นการกระทำเกินกว่ากรณีแห่งการจำต้องกระทำเพื่อป้องกัน

- ประสงค์จะยิงคนยืนอยู่ข้างหลัง แต่กระสุนปืน ไปถูกคนที่อยู่ข้างหน้า
- คำพิพากษากฎีกาที่ ๒๘๖๕/๒๕๕๓ จำเลยใช้อาวุธปืนยิง น. แต่กระสุนปืน ไปถูก ป. ซึ่งอยู่ด้านหน้าของ น. จำเลยข่มขู่เห็นผลของการกระทำได้ว่ากระสุนปืนที่จำเลยยิงออกไปนั้นจะถูก ป. ที่อยู่ในบริเวณดังกล่าวได้ การกระทำของจำเลย จึงไม่เป็นการกระทำโดยพลาดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๐ จำเลยจะอ้างว่าจำเลยเจตนาฆ่า น. ด้วยเหตุบันดาลโทสะแต่ผลของการกระทำเกิดแก่ ป. โดยพลาดไป จึงต้องถือว่าจำเลยเจตนาฆ่า ป. ด้วยเหตุบันดาลโทสะด้วยไม่ได้ ดังนั้น เมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่าจำเลยเจตนาฆ่า ป. แต่ ป. มิได้เป็นผู้ข่มขู่จำเลย จำเลยจึงไม่อาจอ้างเหตุบันดาลโทสะได้ แม้จะได้รับความจากทางนำสืบของโจทก์และโจทก์ ร่วมว่า เมื่อ ป. ถูกจำเลยยิงล้มลง น. วิ่งหนี จำเลยใช้อาวุธปืนดังกล่าวยิง น. ถึงแก่ความตายด้วยเหตุบันดาลโทสะก็ตามก็เป็นคนละตอนและคนละเจตนาแยกต่างหากจากกันกับที่จำเลยยิง ป. จำเลยใช้อาวุธปืนจึงยังผู้เสียหาย ๒ นัด แต่ไม่บรรลุลผลเพราะกระสุนปืนด้าน จำเลยจึงมีความผิดฐานพยายามฆ่าผู้เสียหาย

คำพิพากษากฎีกาที่ ๕๓๓๒/๒๕๖๐ จำเลยใช้ถุงพลาสติกซึ่งไม่มีช่องอากาศรอบศีรษะผู้ตาย แล้วใช้เทปขาวพันรอบอุ้งบริเวณรอบลำคอผู้ตาย แม้จำเลยมิได้ประสงค์จะให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย แต่จำเลยก็ข่มขู่เห็นผลได้ว่าการกระทำความดังกล่าวนั้นจะทำให้ผู้ตายขาดอากาศหายใจและถึงแก่ความตายได้ จึงถือได้ว่าจำเลยมีเจตนาฆ่าผู้ตายแล้ว เมื่อการกระทำของจำเลยเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตาย จำเลยจึงมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น

คำพิพากษากฎีกาที่ ๓๑๖๑/๒๕๕๕ ได้รับความจากคำเบิกความของผู้เสียหายที่ ๒ ว่า คนร้ายขว้างขวดมาที่โต๊ะผู้เสียหายที่ ๑ ทำให้ขวดไปกระทบกับโต๊ะเป็นเหตุให้ขวดแตก น้ำมันที่อยู่ในขวดกระเด็นมาถูกผู้เสียหายที่ ๒ และมีไฟลุกขึ้น เห็นได้ว่าขณะที่จำเลยขว้างขวดบรรจุน้ำมันที่มีไฟติดอยู่ไปที่โต๊ะของผู้เสียหายที่ ๑ นั้น ผู้เสียหายที่ ๒ นั้นอยู่ใกล้กับผู้เสียหายที่ ๑ จำเลยข่มขู่เห็นผลได้ว่าน้ำมันที่ติดไฟจะกระเด็น ไปถูกผู้เสียหายที่ ๒ ซึ่งนั่งอยู่ใกล้กับผู้เสียหายที่ ๑ ได้ การกระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำโดยเจตนาเห็นผลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ วรรคสอง หาใช่เป็นการกระทำโดยพลาดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๖๐

- โยนโทรศัพท์มือถือของแฟนทิ้งด้วยความโกรธ
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๒/๒๕๕๔ โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลยในความผิดฐานรังแกทรมานแต่พยานหลักฐานของโจทก์ฟังไม่ได้ว่า จำเลยเอาโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เสียหายไปโดยเจตนาทุจริตคงได้ความว่า จำเลยเอาโทรศัพท์ผู้เสียหายไปเพราะอารมณ์โกรธที่มีผู้ขายโทรศัพท์มาหาผู้เสียหาย จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานรังแกทรมานแต่การที่จำเลยโยนโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เสียหายลงไปที่ลานพักบันได จำเลยย่อมเล็งเห็นได้ว่า โทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เสียหายอาจจะเกิดความเสียหายได้ เมื่อไม่ปรากฏว่าโทรศัพท์เคลื่อนที่ของผู้เสียหายได้รับความเสียหายอย่างไร การกระทำของจำเลยจึงเป็นความผิดฐานพยายามทำให้เสียหาย

- การวางเพลิงเผาโรงเรียนโดยเล็งเห็นผล
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๔/๒๕๓๑ การที่จำเลยจุดไฟเผาที่นอนในห้องของโรงเรียนเพราะไม่พอใจหญิงบริการของโรงเรียนนั้น จำเลยย่อมเล็งเห็นผลได้ว่าเมื่อที่นอนถูกเผาไหม้แล้วไฟอาจจะลุกลามไหม้เพียงนอน ผ้า ผณัง เพดานจนกระทั่งโรงเรียนแห่งนั้นทั้งหมดได้เมื่อได้ความว่าโรงเรียนนั้นมีคนอยู่อาศัยด้วย จำเลยจึงต้องมีความผิดฐานวางเพลิงเผาโรงเรียนที่คนอยู่อาศัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๑๘ (๑)

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๗๓๘/๒๕๓๗ จำเลยใช้ของเหลวไวไฟเทราดผู้ตายตั้งแต่ศีรษะลงมาถึงพื้นห้อง ของเหลวไวไฟดังกล่าวเป็นวัตถุไวไฟที่ร้ายแรงติดไฟได้ง่าย และสามารถลุกไหม้ไปได้ทั้งร่างกาย เมื่อเทของเหลวไวไฟแล้วจำเลยใช้ไฟแช็กจุดไฟที่ต้นคอผู้ตาย ก่อให้ไฟไหม้ตามตัวของผู้ตายร้อยละ ๕๐ ของร่างกาย จึงเป็นการกระทำโดยมีเจตนาประสังค์ต่อผลที่จะมาผู้ตาย จำเลยใช้ของเหลวไวไฟเทราดและจุดไฟให้ลุกไหม้ผู้ตายขณะอยู่ในห้องทำงานของโจทก์ร่วมที่ ๒ บนชั้นสองของตึกแถวที่เกิดเหตุซึ่งเป็นโรงเรียนที่พักอาศัยและเป็นโรงเรียนสอนตัดเสื้อของโจทก์ที่ ๑ ปรากฏว่านอกจากไฟจะลุกไหม้ผู้ตายแล้วยังลุกไหม้โต๊ะ เก้าอี้ และพื้นห้องของโจทก์ร่วมที่ ๑ ดังกล่าวเสียหาย ซึ่งเห็นได้ว่าโดยลักษณะแห่งการกระทำของจำเลยเช่นนี้ จำเลยย่อมเล็งเห็นผลการกระทำของจำเลยดังกล่าวได้ว่า ไฟได้ลุกลามไหม้ขึ้นภายในอาคารตึกแถวที่เกิดเหตุ ถือได้ว่าจำเลยกระทำโดยมีเจตนาวางเพลิงเผาโรงเรียนของโจทก์ร่วมที่ ๑ ด้วย (มาตรา ๒๑๘ (๑) เจตนาเล็งเห็นผล/ไฟได้ลุกลามไหม้พื้นห้องอันเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนแล้ว/ ความผิดสำเร็จ)

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๕/๒๕๔๒ จำเลยวางเพลิงรถของผู้เสียหายก็เพราะจำเลยโกรธ ที่ผู้เสียหายกีดกันไม่ให้จำเลยกินดีกับพี่สาวของผู้เสียหายนั่นเอง ฉะนั้น เมื่อรถที่จำเลยวางเพลิงอยู่ในโรงเก็บรถ ซึ่งอยู่ติดกับอาคารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภัตตาคารและเป็นอาคารที่อยู่อาศัยของผู้เสียหายกับพวกแล้ว จำเลยย่อมเล็งเห็นว่าเพลิงนั้นย่อมลุกลามไปเผาผลาญอาคาร ที่ตั้งภัตตาคารและที่ผู้เสียหายกับพวกอยู่อาศัยนั้นด้วย พยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบรับฟังได้แจ้งชัดว่าจำเลยเป็นผู้วางเพลิงรถของผู้เสียหาย และพยายามวางเพลิงอาคารที่ผู้เสียหายกับพวกอยู่อาศัย (โดยเล็งเห็นผล)

เจตนาพิเศษ

- คำว่า “เจตนาพิเศษ” ไม่มีในประมวลกฎหมายอาญา แต่เป็นคำที่เกิดจากคำพิพากษาฎีกา เช่น ฎ.๑๖๗๕/๒๕๓๒
- ความผิดอาญาบางมาตรากำหนดเจตนาประเภทนี้ไว้ นอกเหนือจากเจตนาประสงค์ต่อผล และเจตนาเล็งเห็นผล (ทั้งหมดเป็นองค์ประกอบภายใน)
- เจตนาพิเศษ คือ มูลเหตุจูงใจที่กำหนดไว้เป็นพิเศษ
- เจตนาพิเศษ ไม่มี เล็งเห็นผล (ฎ. ๑๒๔๐ /๒๕๐๔ (ญ) ฎ. ๖๓๘/๒๕๒๓)
- เจตนาพิเศษ บางกรณี เป็นเหตุยกเว้นความผิดหรือโทษ เช่น มาตรา ๖๘ “เพื่อป้องกันสิทธิ” มาตรา ๖๗ “เพื่อให้พ้นภัยอันตราย”
- เจตนาพิเศษ แตกต่างจาก พฤติการณ์ประกอบการกระทำ (องค์ประกอบภายนอกที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง — จำเลยไม่ต้องรู้ / วิทยุชน)

“พฤติการณ์ประกอบการกระทำ” มักทำให้สับสน ๒ กรณี

๑. สับสนระหว่าง พฤติการณ์ประกอบการกระทำ กับ เจตนาพิเศษ
 ๒. สับสนระหว่าง พฤติการณ์ประกอบการกระทำ กับ ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิด (ตามมาตรา ๕๕ วรรคสาม)
- พฤติการณ์ประกอบการกระทำ เป็นองค์ประกอบภายนอกที่ไม่ใช่ข้อเท็จจริง
 - ดูตัวอย่าง ม.๒๖๔ มีทั้งเจตนาพิเศษ และพฤติการณ์ประกอบการกระทำ อยู่ในมาตราเดียวกัน

■ พฤติการณ์ประกอบการกระทำมีหลายด้อยคำ ดังนี้

- กลุ่มที่ ๑ ใช้คำว่า “น่าจะเกิดความเสียหาย” หรือคำว่า “อาจเกิดความเสียหาย” คำว่าน่าจะเกิดความเสียหาย เช่น ความผิดฐานทำลายเอกสารตามมาตรา ๑๘๘ คำว่าอาจเกิดความเสียหาย เช่น ในความผิดฐานแจ้งความเท็จตามมาตรา ๑๓๗ นอกจากนี้ ยังมีในมาตรา ๑๓๒, ๒๒๐, ๒๒๑, ๒๒๕ ถึง ๒๓๑, ๒๓๓, ๒๓๔, ๒๓๖, ๒๓๗, ๒๖๔, ๒๖๗ ถึง ๒๖๙, ๓๐๗, ๓๒๒, ๓๒๓
- กลุ่มที่ ๒ ใช้คำว่า อันเป็นการไม่ชอบ มาตรา ๒๐๐, ๒๐๙
- กลุ่มที่ ๓ ใช้คำว่า อันเป็นการเหยียดหยามศาสนา มาตรา ๒๐๖
- กลุ่มที่ ๔ ใช้คำว่า โดยประการที่ทำให้เด็กปราศจากผู้ดูแล มาตรา ๓๐๖
- กลุ่มที่ ๕ ใช้คำว่า โดยประการที่น่าจะทำให้เสียชื่อเสียง มาตรา ๓๒๖
- กลุ่มที่ ๖ ใช้คำว่า อันเป็นการรบกวนการครองครอง มาตรา ๓๖๒

ข้อสังเกต พฤติการณ์ประกอบการกระทำปกติแล้วไม่ต้องการผลเกิดขึ้นจริง “น่าจะ”

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๖๖๕๔/๒๕๕๐ การกระทำโดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๔ วรรคแรก และมาตรา ๒๖๘ วรรคแรก เป็นพฤติการณ์ประกอบการกระทำ มิใช่ผลที่ต้องเกิดขึ้นจากการกระทำ เพียงแต่จะเกิดแม้จะไม่เกิดขึ้นก็เป็นความผิดสำเร็จแล้ว และความเสียหายที่น่าจะเกิดนั้นอาจเป็นความเสียหายที่มีรูปร่าง เช่น ความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือความเสียหายต่อศีลธรรม เช่น เสียชื่อเสียง หรือความเสียหายต่อประชาชน เช่น ความไว้นับถือเชื่อใจในการประกอบธุรกิจด้วย การที่จำเลยปลอมใบรับฝากเงินอันเป็นเอกสารสิทธิดังกล่าวนำเงินเข้าฝากในบัญชีของบุคคลทั้งสองที่ธนาคาร ก. สาขาสี่แยกบ้านแขก เป็นผลให้เงินของเจ้าของบัญชีทั้งสองบัญชีเพิ่มมากขึ้น แม้จะไม่มี ความเสียหายต่อทรัพย์สินแต่เป็นเปลี่ยนแปลงหลักฐานจำนวนเงินของเจ้าของบัญชีทั้งสองในระบบบัญชีของธนาคาร ก. ให้แตกต่างไปจากความเป็นจริง อันจะเป็นผลให้เจ้าของบัญชีทั้งสองและธนาคาร ก. อาจเสียชื่อเสียงไม่ได้รับความเชื่อมั่นไว้วางใจในสังคมที่น่าจะเกิดความเสียหายตามบทบัญญัติในความผิดฐานปลอมและใช้เอกสารสิทธิปลอมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๖๔ วรรคแรก ประกอบมาตรา ๒๖๕ และมาตรา ๒๖๘ วรรคแรก

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๑๒๔๐/๒๕๐๔ (ประชุมใหญ่) ความผิดฐานกระทำความประการใดๆเพื่อให้เกิดอุทกภัยตามมาตรา ๒๒๘ แห่งประมวลกฎหมายอาญา นั้น จำเลยจะต้องมีเจตนาเพื่อให้เกิดอุทกภัยโดยตรง (มีเจตนาพิเศษโดยประสงค์ต่อผล) จะยกเอาการเล็งเห็นผลของการกระทำตามมาตรา ๕๕ วรรคสอง มาใช้ไม่ได้
- สำหรับเรื่องนี้ตามพฤติการณ์ที่กล่าวข้างต้นแสดงว่า การทำทาบปิดกั้นคลองของ จำเลยเพื่อเจตนาจะให้เกิดอุทกภัย เพราะที่นาของจำเลยอยู่ในที่สูง ส่วนยางและนาของผู้เสียหายอยู่ในที่ต่ำกว่า จำเลยขอมั่งใจให้เกิดอุทกภัยแก่สวนและที่นาของผู้เสียหาย น้ำจึงไหลเข้าถึงที่นาของจำเลย ยิ่งกว่านี้เมื่อเกิดอุทกภัยแล้ว ทางการสั่งให้เปิดทาบ จำเลยก็ไม่ยอมเปิดแสดงให้เห็นว่าจำเลยมีเจตนาให้เกิดอุทกภัยตลอดมา จำเลยจึงต้องมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๒๘ คือ จำเลยมีเจตนาพิเศษ โดยเป็นเจตนาประเภทประสงค์ต่อผล ฎีกานี้วางหลักไว้ชัดเจนว่าเจตนาพิเศษต้องเป็นประสงค์ต่อผล ไม่ใช่เล็งเห็นผล

- คำพิพากษาฎีกาที่ ๖๓๘/๒๕๒๓ จำเลยเป็นเจ้าของงานตำรวจได้ร่วมกับพวก นารถยนต์มารับคนต่างด้าวสัญชาติลาวจากศูนย์รับผู้อพยพ จำเลยเห็นคนลาวอพยพหลบหนีออกไปจากศูนย์อพยพข้างหน้า แต่ละเลยไม่จับกุมดังนี้ ยังถือไม่ได้ว่าจำเลยปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๑๕๗ (ไม่ใช่กรณีทุจริต)
- ท่านอาจารย์จิตติฯ ได้ทำหมายเหตุท้ายฎีกานี้ว่า เพียงแต่เล็งเห็นผลว่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดยังไม่เพียงพอที่จะลงโทษจำเลยได้ ในคดีนี้แม้ตัวเจ้าหน้าที่จะเล็งเห็นว่าการปล่อยให้คนลาวหนีออกจากศูนย์อพยพแล้วไม่ทำอะไร มันอาจจะทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดได้ แต่อาจารย์จิตติบอกว่าไม่พอ จะต้องมีเจตนาโดยตรงเป็นประสงค์ต่อผลเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดด้วย ในคดีนี้ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าจำเลยมีเจตนาโดยตรงเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด เพราะฉะนั้นจำเลยไม่มีความผิดมาตรา ๑๕๗

มาตรา ๖๑ สำคัญผิดในตัวบุคคล ปัญหาในการพิจารณาเรื่องเจตนา มักเป็นกรณีที่ผู้กระทำเข้าใจผิดในข้อเท็จจริงต่างๆ (ตัวอย่างเปรียบเทียบ)

๑. ต้องการยิงคน เข้าใจว่าตอไม้เป็นคน ยิงไปที่ตอไม้ แต่ขณะยิงคนนั้น ได้ตายไปแล้ว (ขาดองค์ประกอบภายนอก)

๒. ต้องการยิงตอไม้ เข้าใจว่าคนเป็นตอไม้ ยิงไปที่คน (ขาดองค์ประกอบภายใน ขาดเจตนา) ม.๕๕ วรรคสาม (ไม่รู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบ)

๓. ก. ยิง ค. คิดว่าเป็น ข. (ม.๖๑) สำคัญผิดในตัวบุคคล

๔. สำคัญผิดในข้อเท็จจริงตาม ม.๖๒ ที่ทำให้การกระทำ

๔.๑ ไม่เป็นความผิด เช่น สำคัญผิดว่าตนมีสิทธิป้องกัน เช่น ค้าจะยิงนก แดง คิดว่าค้าจะยิงฟ้า แดงจึงยิงค้าตายเพื่อป้องกันฟ้า (ป้องกันโดยสำคัญผิด)

๔.๒ ไม่ต้องรับโทษ เช่น สำคัญผิดว่าตนมีสิทธิกระทำโดยจำเป็น หรือลักทรัพย์ผู้อื่นโดยคิดว่าเป็นทรัพย์ของสามี/ภริยา

๔.๓ หรือรับโทษน้อยลง เช่น ต้องการฆ่าเพื่อนแต่กลับเป็นมารดาซึ่งมีโทษหนักกว่า

จบการบรรยาย